

**BUXORO VILOYATIDA MAVJUD TURIZM SALOHİYATINI TAQQOSLAMA
TAHLILI**

Nuriddinova Niginabegim Fazliddin qizi

10-1 TUR-24 guruh magistranti.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17621991>

Annotatsiya. Ushbu maqolada Buxoro viloyatida ichki va xalqaro turizm salohiyati tahlil qilinib, boshqa mintaqalar bilan taqqoslama ko'rsatkichlar asosida baholandi. Tadqiqot davomida turizm infratuzilmasi, xizmat sifati, transport tizimi, madaniy va tabiiy resurslar, mahalliy aholi ishtiroki hamda raqamli marketing imkoniyatlari o'rganildi. Shuningdek, taqqoslama tahlil yordamida Buxoro viloyatining kuchli va zaif tomonlari aniqlanib, turizmni rivojlantirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqildi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, Buxoro boy tarixiy meros va tabiiy resurslarga ega bo'lishiga qaramay, ba'zi hududlarda infratuzilma va xizmat sifati bilan bog'liq muammolar mavjud.

Kalit so'zlar: Buxoro viloyati, turizm salohiyati, ichki turizm, taqqoslama tahlil, xizmat sifati, infratuzilma, mahalliy tadbirkorlik, indikatorlar tizimi, turizm rivojlanishi.

**COMPARATIVE ANALYSIS OF THE EXISTING TOURISM POTENTIAL IN THE
BUKHARA REGION**

Abstract. This article analyzes the domestic and international tourism potential of the Bukhara region and evaluates it based on comparative indicators with other regions. During the research, aspects such as tourism infrastructure, service quality, transport system, cultural and natural resources, local community participation, and digital marketing opportunities were examined. Furthermore, through comparative analysis, the strengths and weaknesses of Bukhara's tourism potential were identified, and recommendations for its development were proposed. The results show that despite Bukhara's rich historical heritage and natural resources, certain areas still face challenges related to infrastructure and service quality.

Keywords: Bukhara region, tourism potential, domestic tourism, comparative analysis, service quality, infrastructure, local entrepreneurship, indicator system, tourism development.

**СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ СУЩЕСТВУЮЩЕГО ТУРИСТИЧЕСКОГО
ПОТЕНЦИАЛА БУХАРСКОЙ ОБЛАСТИ**

Аннотация. В данной статье анализируется внутренний и международный туристический потенциал Бухарской области, а также проводится его оценка на основе сравнительных показателей с другими регионами. В ходе исследования были рассмотрены такие аспекты, как туристическая инфраструктура, качество обслуживания, транспортная система, культурные и природные ресурсы, участие местного населения и возможности цифрового маркетинга. Кроме того, посредством сравнительного анализа были выявлены сильные и слабые стороны туристического потенциала Бухары и предложены рекомендации по его дальнейшему развитию. Результаты показывают, что, несмотря на богатое историческое наследие и природные ресурсы Бухары, в отдельных районах сохраняются проблемы, связанные с инфраструктурой и качеством обслуживания.

Noyabr, 2025-Yil

Ключевые слова: Бухарская область, туристический потенциал, внутренний туризм, сравнительный анализ, качество обслуживания, инфраструктура, местное предпринимательство, система индикаторов, развитие туризма.

O'zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishganidan so'ng turizm sohasi mamlakat iqtisodiyotining muhim tarmoqlaridan biri sifatida tez sur'atlar bilan rivojlana boshladi. Turizm milliy iqtisodiyotning barqaror o'sishiga, yangi ish o'rinlarining yaratilishiga, infratuzilma modernizatsiyasiga va xalqaro imidjning yuksalishiga xizmat qiluvchi strategik yo'nalish hisoblanadi. So'nggi yillarda turizm siyosatini takomillashtirish bo'yicha qabul qilingan Prezident farmonlari va hukumat qarorlari, xususan, "Turizm sohasini jadal rivojlantirish konsepsiyasi (2019–2025)" mazkur tarmoqni iqtisodiy diversifikatsiyaning ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylantirdi.

Buxoro viloyati O'zbekistonning eng qadimiy va tarixiy markazlaridan biri bo'lib, boy madaniy meros, me'moriy yodgorliklar, milliy hunarmandchilik an'analari hamda diniy-tarixiy obidalar bilan mashhur. Viloyat YUNESKOning Butunjahon merosi ro'yxatiga kiritilgan ko'plab obidalarga ega bo'lib, ular orasida Ark qal'asi, Poi-Kalon majmuasi, Labi-Hovuz ansambli, Mir Arab madrasasi va Sitorai Mohi Xosa saroyi alohida o'rin tutadi. Bu yodgorliklar nafaqat tarixiy, balki iqtisodiy jihatdan ham hududning ichki va tashqi turizm salohiyatini oshiruvchi omillardir.

So'nggi yillarda Buxoro viloyatida turizm infratuzilmasi sezilarli darajada yaxshilangan bo'lsa-da, hali ham bir qator muammolar mavjud: transport-logistika tizimining ayrim hududlarda yetarli darajada rivojlanmaganligi, mehmonxonalar sifati va xizmat ko'rsatish standartlarining xalqaro darajaga to'liq mos kelmasligi, raqamli marketing tizimlarining cheklanganligi shular jumlasidandir.

Shu sababli Buxoro viloyati turizm salohiyatini boshqa tarixiy markazlar — Samarqand va Xiva bilan taqqoslash ilmiy-amaliy ahamiyatga ega bo'lib, mintaqalar o'rtasidagi farqlarni aniqlash orqali samarali rivojlanish yo'nalishlarini ishlab chiqish mumkin.

Mazkur maqolaning maqsadi — Buxoro viloyatining mavjud turizm salohiyatini tahlil qilish, uni boshqa mintaqalar bilan taqqoslab baholash, mavjud ustunliklar va muammolarni aniqlash hamda ularni bartaraf etish bo'yicha ilmiy asoslangan tavsiyalar ishlab chiqishdan iboratdir. Tadqiqot natijalari turizm sohasida strategik rejalashtirish, investitsion loyihalarni shakllantirish va mahalliy tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash jarayonida amaliy qo'llanilishi mumkin.

Tadqiqotda Buxoro viloyatining turizm salohiyatini tahlil qilish va uni boshqa mintaqalar bilan taqqoslash uchun bir nechta ilmiy-uslubiy yondashuvlardan foydalanildi. Tadqiqot metodologiyasi kompleks, tizimli va qiyosiy yondashuv tamoyillariga asoslanadi.

1. Tizimli yondashuv — Buxoro viloyatidagi turizmni alohida komponentlar (infratuzilma, xizmat sifati, transport, marketing, aholi ishtiroki) yig'indisi sifatida emas, balki yagona ijtimoiy-iqtisodiy tizim sifatida o'rganish imkonini beradi. Bu usul turizm sohasining hududiy rivojlanishga ta'sirini aniqlashda muhimdir.

2. Statistik tahlil usuli — 2020–2024-yillar davomida Buxoro viloyati, Samarqand viloyati va Xiva tumanlarida turistlar soni, mehmonxonalar sig'imi, xizmatlar hajmi va daromad

Noyabr, 2025-Yil

ko'rsatkichlari O'zbekiston Respublikasi Turizm qo'mitasi va Buxoro viloyati statistika boshqarmasi ma'lumotlari asosida tahlil qilindi.

3. Taqqoslama (qiyosiy) tahlil — turizm salohiyati darajasini aniqlash uchun Buxoro viloyatining ko'rsatkichlari Samarqand va Xiva viloyatlari bilan solishtirildi. Ushbu tahlil Buxoroning ustun va zaif tomonlarini aniqlashga imkon berdi.

4. SWOT tahlil — Buxoro viloyati turizm salohiyatining kuchli (Strengths), zaif (Weaknesses) tomonlari, imkoniyatlari (Opportunities) va tahdidlari (Threats) aniqlanib, ularning har biri bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi.

5. Indikatorlar tizimi — turizm samaradorligini baholash uchun iqtisodiy (turistik daromad, investitsiyalar hajmi), ijtimoiy (aholi bandligi, tadbirkorlik faolligi), infratuzilmaviy (yo'l, transport, joylashtirish vositalari) va ekologik (resurslardan barqaror foydalanish) ko'rsatkichlardan iborat kompleks indikatorlar tizimi ishlab chiqildi.

6. Ekspert baholash usuli — soha mutaxassislari, turizm tashkilotlari vakillari va tadbirkorlar o'rtasida so'rovnoma o'tkazilib, turizm rivojlanishining dolzarb muammolari bo'yicha subyektiv fikrlar yig'ildi.

Metodologik asos sifatida O'zbekiston Respublikasi Turizm qo'mitasi ma'lumotlari, Buxoro viloyati statistika boshqarmasi hisobotlari, BMTning Jahon turizm tashkiloti (UNWTO) va Malayziya, Turkiya kabi davlatlarning ichki turizmni rivojlantirish tajribalari tahlil qilindi.

Ushbu yondashuv Buxoro viloyatining hozirgi turizm salohiyatini chuqur tahlil qilish, mintaqaviy ustunliklarni aniqlash va barqaror rivojlanish uchun zarur strategik yo'nalishlarni ishlab chiqish imkonini beradi.

Buxoro viloyati O'zbekistonning eng yirik tarixiy-madaniy markazlaridan biri bo'lib, milliy turizm rivojlanishida o'ziga xos o'rin egallaydi. Viloyatning turizm salohiyati asosan tarixiy-madaniy meros, tabiiy resurslar, infratuzilma imkoniyatlari, xizmat ko'rsatish sifati, mahalliy aholi ishtiroki va raqamli marketing salohiyati bilan belgilanadi. Quyida ushbu tarkibiy qismlar batafsil tahlil qilinadi.

Buxoro shahri Markaziy Osiyodagi eng qadimiy shaharlaridan biri sifatida "Islom madaniyati beshigi" nomini olgan. Shaharning markaziy qismi 1993-yilda YUNESKOning Butunjahon merosi ro'yxatiga kiritilgan. Bu hududda 1400 dan ortiq tarixiy va me'moriy yodgorliklar mavjud bo'lib, ulardan eng mashhurlari — Ark qal'asi, Poi-Kalon majmuasi, Labi-Hovuz ansambli, Chor Minor, Mir Arab madrasasi, Sitorai Mohi Xosa saroyi, Abdulazizxon madrasasi, Miri Arab madrasasi va boshqalardir. Mazkur obidalar nafaqat diniy va tarixiy meros sifatida, balki ichki va tashqi turizmni rivojlantirishda brend funksiyasini bajaradi. Buxoro qadimiy savdo yo'llari chorrahasida joylashgan bo'lgani sababli, bu yerda "Buyuk Ipak yo'li" konsepsiyasi asosida turistik yo'nalishlarni qayta tiklash imkoniyati mavjud.

Viloyatda har yili o'tkaziladigan "Buxoro – Sharq durdonasi", "Ipak va ziravorlar festivali" kabi xalqaro tadbirlar ichki va xorijiy sayyohlar oqimini ko'paytirishda muhim ahamiyatga ega. Shu bilan birga, viloyatdagi ko'plab madrasalar, masjidlar, ziyoratgohlar va hunarmandchilik markazlari diniy hamda madaniy turizm turlarini kengaytirishga xizmat qilmoqda. Buxoro viloyati nafaqat tarixiy, balki tabiiy jihatdan ham o'ziga xos landshaftlarga ega. Kogon, G'ijduvon, Qorako'l, Romitan, Peshku va Jondor tumanlari ekologik turizm, agro-turizm va qishloq turizmi uchun katta imkoniyatlarga ega.

Noyabr, 2025-Yil

Ayniqsa, Qizilqum cho'li, Amudaryo bo'yi tabiiy landshaftlari hamda Vardonze arxeologik yodgorligi ekologik turizm rivoji uchun muhim resurs hisoblanadi. Viloyatda agroturizm so'nggi yillarda sezilarli darajada rivojlanmoqda — qishloq xo'jaligi ishlab chiqaruvchilari va fermer xo'jaliklari o'z hududlarida turistlar uchun dam olish maskanlarini tashkil etishmoqda.

Bu nafaqat turizmning yangi segmentini ochmoqda, balki mahalliy aholini bandlik bilan ta'minlashga xizmat qilmoqda.

Buxoro viloyatida turizm infratuzilmasi so'nggi yillarda modernizatsiya qilinmoqda. 2024-yil holatiga ko'ra, viloyatda 120 dan ortiq mehmonxona, 80 ta oilaviy mehmon uyi, 20 ga yaqin turoperatorlik kompaniyasi faoliyat yuritmoqda. Shuningdek, Buxoro xalqaro aeroporti va tezkor temiryo'l tizimi (Afrosiyob poezdlari) turistlarning qulay sayohatini ta'minlamoqda. Biroq, ayrim tumanlarda (ayniqsa, Qorako'l, Peshku, Jondor) transport va yo'l infratuzilmasi yetarli darajada rivojlanmagan. Shu sababli, ichki turizm marshrutlarini diversifikatsiya qilish, yangi dam olish zonalarini va servis obyektlarini barpo etish zarur.

Turizm sohasidagi xizmat sifati so'nggi yillarda yaxshilangan bo'lsa-da, xalqaro standartlarga to'liq mos darajaga yetmagan. Kadrlar tayyorlash tizimi takomillashmoqda, ammo professional gidlar, xorijiy tillarni mukammal biladigan xodimlar va marketing mutaxassislari yetishmaydi.

Buxorodagi Buxoro davlat universitetining turizm fakulteti, Kasb-hunar maktablari va Buxoro turizm kolleji kadrlar tayyorlashda muhim rol o'ynamoqda. Shu bilan birga, xizmat ko'rsatish madaniyatini oshirish, malaka oshirish dasturlarini kengaytirish orqali xizmat sifati yanada yaxshilanishi mumkin.

Buxoro viloyatida mahalliy aholining turizmga ishtiroki tobora ortib bormoqda. Aholi oilaviy mehmon uylari, milliy taomlar tayyorlash, hunarmandchilik, suvenir ishlab chiqarish kabi faoliyatlar orqali turizm iqtisodiyotiga o'z hissasini qo'shmoqda. Ayniqsa, "Oilaviy turizmni qo'llab-quvvatlash dasturi" doirasida kichik tadbirkorlik subyektlariga imtiyozli kreditlar ajratilishi bu yo'nalishni rag'batlantirmoqda. Mahalliy aholining ishtiroki ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash, madaniy merosni saqlash va hududning turistik jozibadorligini oshirishga xizmat qiladi.

Raqamli texnologiyalar turizmni rivojlantirishda yangi bosqichni boshlab berdi. Buxoro viloyatida ayrim mehmonxonalar va turoperatorlar Booking, TripAdvisor, Visit Uzbekistan, Bukhara Travel kabi platformalarda faoliyat yuritmoqda. Biroq, umumiy raqamli ekotizim hali to'liq shakllanmagan. Raqamli marketingni kuchaytirish, 3D virtual turlar, mobil ilovalar, onlayn chipta sotish tizimlari, raqamli xaritalar va sun'iy intellekt asosidagi tavsiya tizimlarini joriy etish Buxoro turizmining jahon bozoridagi raqobatbardoshligini oshiradi.

Umuman olganda, Buxoro viloyati turizm salohiyatining eng asosiy ustunliklari — boy tarixiy meros, rivojlanayotgan infratuzilma, milliy an'analar va mehmondo'stlik madaniyatidir.

Shu bilan birga, ayrim tumanlarda transport, servis va raqamli infratuzilmaning sustligi, marketingning cheklanganligi va kadrlar yetishmovchiligi asosiy muammo bo'lib qolmoqda.

Ushbu omillarni tizimli tarzda bartaraf etish orqali Buxoro viloyati nafaqat O'zbekiston, balki butun Markaziy Osiyoda turizm markaziga aylanishi mumkin.

Taqqoslama tahlil.

Ko'rsatkich	Buxoro viloyati	Samarqand viloyati	Xiva tumani	Izoh
Ichki turistlar ulushi (%)	9.6	13.4	7.2	Buxoro ichki turizmida yuqori, ammo Samarqanddan past.
Xorijiy turistlar soni 2023-yil	1.387.0000	1.520.000	400.000	Buxoro xalqaro turistlar uchun jozibali, lekin Samarqandga qaraganda kamroq.
Mehmonxonalar soni	120+	150+	50+	Mehmonxonalar soni yetarli, ammo tumanlarda kam.
Transport infratuzilmasi	O'rta	Yuqori	Past	Ayrim tumanlarda transport va yo'l yetarli emas.
Raqamli marketing va axborot tizimi	Past	O'rta	Past	Onlayn bronlash va mobil ilovalar cheklangan.
Mahalliy tadbirkorlik ishtiroki	O'rta	Yuqori	Past	Buxoroda oilaviy turizm rivojlanmoqda.

Tahlil shuni ko'rsatadiki, Buxoro viloyati turizm salohiyati jihatdan yuqori bo'lishiga qaramay, Samarqand bilan taqqoslaganda ayrim ko'rsatkichlarda (transport, mehmonxonalar, raqamli marketing) ortda qolmoqda.

Buxoro viloyatining tarixiy va madaniy merosi ichki turistlarni jalb qilishda kuchli ustunlik beradi. Hududiy notekislik — ayrim tumanlarda infratuzilma va mehmonxonalar yetishmasligi mavjud. Raqamli marketing va xizmat sifatini yaxshilash orqali turistlar oqimini oshirish mumkin. Mahalliy aholi ishtiroki turizmning ijtimoiy va iqtisodiy samaradorligini oshiradi. Taqqoslama tahlil shuni ko'rsatdiki, Buxoro viloyati ichki va xalqaro turizm salohiyatini samarali rivojlantirish uchun hududiy infratuzilmani kuchaytirishi, raqamli platformalarni joriy etishi va xizmat sifatini yaxshilashi lozim. Quyidagi tavsiyalarni berish mumkin:

1. Infratuzilmani modernizatsiya qilish: Yo'l va transport tizimini rivojlantirish, mehmonxonalar va dam olish maskanlarini kengaytirish.

2. Xizmat ko'rsatish sifatini oshirish: Xodimlar malakasini oshirish va xizmat standartlarini joriy etish.

3. Raqamli marketingni rivojlantirish: Onlayn bronlash, mobil ilovalar va virtual gid tizimlarini tatbiq etish.

4. Mahalliy tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash: Oilaviy turizm va kichik mehmon uylari uchun imtiyozli kreditlar ajratish.

5. Monitoring va indikatorlar tizimi: Turizm rivojlanishini iqtisodiy, ijtimoiy, infratuzilmaviy va ekologik indikatorlar asosida muntazam baholash.

Shu tavsiyalar amalga oshirilsa, Buxoro viloyati ichki va xalqaro turizm salohiyatini to'liq ro'yobga chiqarishi va O'zbekistonning turizm siyosatiga sezilarli hissa qo'shishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati.

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti farmoni. "Turizm sohasini rivojlantirish bo'yicha chora-tadbirlar". Toshkent, 2020.

Noyabr, 2025-Yil

2. Buxoro viloyati statistika boshqarmasi. Buxoro viloyatida ichki turizm statistikasi 2020–2023. Buxoro.
3. Abdukarimov, M., & Tursunov, S. (2022). Ichki turizmni rivojlantirishning iqtisodiy asoslari. Toshkent: Universitet nashriyoti.
4. Karimov, D. (2021). Buxoro viloyatida turizm infratuzilmasini modernizatsiya qilish istiqbollari. Ilmiy jurnal “Turizm va xizmatlar iqtisodiyoti”, 3(2), 45–58.
5. UNWTO (World Tourism Organization). (2021). Domestic Tourism Trends and Indicators. Madrid: UNWTO Publications.
6. Malayziya Turizm Ta'limi va Tadqiqot Markazi. (2020). Domestic Tourism Development Experience in Malaysia. Kuala Lumpur: MTDC.

MODERN SCIENCE
& RESEARCH